

EXPOZIȚIA JUBILIARĂ
„REPUBLICA
LA UN SFERT DE VEAC”

Gheorghe PÎRVULESCU

Doina LEAHU

Iordana LUNGU

Adrian POPOVICI

Organizată sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice, a Muzeului de istorie a Republicii Socialiste România și a Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România expoziția jubiliară „Republica la un sfert de veac” prezintă, pe cele 140 de panouri, lupta maselor populare, a forțelor social-politice înaintate ale societății românești pentru un regim republican, proclamarea Republicii la 30 Decembrie 1947, marile realizări obținute de poporul român sub conducerea P.C.R., în opera de construire a socialismului *.

Panoul central al expoziției înscrie la loc de cinste cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, care îndeplinesc funcția de prolog la tot ce este înfățișat vizitatorilor : „*În decursul istoriei, exprimând aspirațiile de libertate și independență ale poporului, patrioșii cei mai luminași au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, nealinierea politică și înflorirea economică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpân în patria sa strămoșească*”.

Pe primele opt panouri din expoziție, printr-o bogăție de materiale, este ilustrat faptul că ideea de republică are rădăcini adânci în spiritualitatea poporului nostru. Astfel, câteva documente precizează că un moment de puternică afirmare a ideii republicane a avut loc în preajma și în timpul revoluției

* Din colectivul de organizare a expoziției au făcut parte : Arimia Maria, Drăgusin Constantin, Leahu Doina, Lungu Iordana, Pîrvulescu Gheorghe, Popovici Adrian și Șarafolean Gavrilă. De asemenea, am primit un prețios sprijin din partea unor ministere și instituții centrale.

Panoul central cu titlul expoziției

burghezo-democratice de la 1848. Alături de portretul lui N. Bălcescu sînt expuse cele ale lui C. A. Rosetti, Simion Bărnuțiu, Eftimie Murgu, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, aprigi susținători ai înfăptuirii unui regim republican. Pe panoul alăturat sînt expuse documente privind Unirea Principatelor.

Alte materiale subliniază că, după instaurarea monarhiei în 1866, idealurile republicane au continuat să se afirme în viața social-politică a țării.

Numeroase documente demonstrează convingător că mișcarea muncitorească și socialistă a legat indisolubil ideile republicane de întreaga luptă de eliberare socială și națională, de desființare a însăși orînduirii bazate pe exploatarea omului de către om. Printre portretele expuse se află cele ale socialiștilor care au abordat problema republicană la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX: Constantin Dobrogeanu-Gherea, Constantin Mille, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Traian Demetrescu, Mihail Gheorghiu-Bujor, Alecu Constantinescu, N. D. Cocea. În câteva articole din ziarul „Munca” este prezentată poziția netă a mișcării socialiste pentru republică. Panoul următor prezintă faptul că personalități de seamă ale culturii românești au susținut cu combativitate și pasiune o intensă activitate antimonarhică. În rîndul acestora s-au numărat Alex. Beldiman, G. Panu, N. T. Orășanu, T. Arghezi, I. L. Caragiale, A. Vlahuță, G. Coșbuc, I. Iser.

Cu prilejul împlinirii a patru decenii de la instaurarea dinastiei de Hohenzollern în fruntea țării, mișcarea socialistă și democratică a făcut un amplu rechizitoriu asupra monarhiei. Manifestul editat și răspîndit de către Cercul socialist „România muncitoare”, în 1906, intitulat „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și de rușine”, reafirmă convingerea republicană fermă a mișcării socialiste: „Pentru noi, socialiștii, care stîmem republicani și împotrirea regimului monarhic în general, n-are nici o însemnătate persoana care s-a deosebit de tronul României... Deosebirea dintre un rege și altul e fără însemnătate, e deosebirea între un patron și altul... tot dușman al poporului român”.

Alte documente dovedesc că monarhia, în tot cursul existenței sale, a promovat interesele claselor exploatare, ale capitalismului străin, a patronat numeroase acte de reprimare a luptelor revoluționare ale proletariatului și țărănimii. Sugestive sînt în acest sens desenele publicate în revista „Furica”, în prima jumătate a anului 1907, care înfățișează crimele săvîrșite de clasele dominante din România în frunte cu regele Carol I.

Cu prilejul aniversării, în 1909, a 50 de ani de la Unirea Principatelor ziarul socialist „România muncitoare” din 1 februarie 1909, prezent în expoziție, în articolul „Cuza și Carol”, sub semnătura lui M. Gheorghiu-Bujor, după ce evocă figura luminoasă a lui Alexandru I. Cuza, înfățișează contrastul dintre cei doi. „Cuza reprezintă curentul democratic, pe cînd Carol curentul reacționar. Antagonismul dintre Cuza și Carol... este întruparea antagonismului a două curente sociale potrivnice”.

Materialele panoului alăturat dovedesc că ideile republicane au căpătat o puternică rezonanță în perioada avîntului revoluționar din anii 1918—1920. În timpul marilor demonstrații proletare din București ce a avut loc la 13 decembrie 1918 muncitorii au cerut alături de înfăptuirea unor revendicări cu caracter

economic, instaurarea în România a republicii. Guvernul liberal, cu consimțământul regelui, a înăbușit în singe lupta muncitorilor. În manifestul intitulat : „S-a tras cu mitraliera în muncitori!” erau demascați cei care s-au năpustit asupra manifestațiilor iar regele din nou avertizat că sfârșitul instituției monarhice este iminent.

Declarația de principii din decembrie 1918 formula în mod limpede necesitatea instaurării puterii politice a proletariatului și afirma cu hotărâre : „Lupta pentru cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din minile burgheziei române și întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist, care formează unicul său scop”.

Următoarele cinci panouri prezintă faptul că o dată cu fătura Partidului Comunist Român acesta a înscris pe steagul său de luptă țelul cuceririi puterii de către clasa muncitoare. Exponent al intereselor poporului, partidul comunist a dezvoltat legătura intimă dintre monarhie și regimul burghezo-moșieresc, a subordonat lupta pentru un stat republican democratic luptei generale revoluționare.

Demascând coaliția dintre monarhie și partidele burgheze, articolul „Carlism sau Republică?”, apărut în „Lupta de clasă” din iunie 1927, arăta : „Împotriva acestei manevre periculoase trebuie opusă lozina republicii. Contra monarhiei brătieniste, contra monarhiei carliste! Republica populară! O republică a țăranilor și muncitorilor care să aplece interesele tuturor celor ce muncesc și care să garanteze înăuntru puterea în minile poporului prin măsuri economice, politice și militare, iar în afară pacea și prietenia cu Uniunea Sovietică”.

Prezența documentelor Congresului al V-lea al P.C.R. precizează că partidul comunist și-a fixat ca obiectiv înlăturarea „puterii de stat burghezo-moșierești și a monarhiei semifeudale”, instaurarea „dictaturii revoluționare-democratice a proletariatului și țăranimii” și „confiscarea tuturor pământurilor regale”.

Alte documente demască reprimarea în mod sângeros a luptelor cefeștilor și petrolștilor din ianuarie-februarie 1933, act patronat de „primul călău al poporului muncitor de la orașe și sate” care era Carol al II-lea așa cum remarcă „Scnteia” din 1—15 mai 1933.

În 1940, când clasele conducătoare urmau să serbeze un deceniu de domnie a lui Carol al II-lea, Partidul Comunist Român a publicat broșura „România sub domnia lui Carol al II-lea Hohenzollern”, document care înfiera dictatura regală și atrăgea atenția maselor asupra necesității luptei pentru apărarea libertății și independenței patriei amenințate de fascism.

Înfăptuirea actului de la 23 August 1944, de către clasa muncitoare, de către masele largi populare, sub conducerea Partidului Comunist Român, a creat condiții favorabile ca idealul republicii să fie împlinit la un nivel superior celui gândit de înaintașii noștri.

Victoriile strălucite obținute de poporul muncitor sub conducerea partidului comunist în anii 1944—1947, printre care înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare, cucerirea prefecturilor și primăriilor și instalarea în fruntea lor a reprezentanților forțelor democratice, instaurarea, la 6 martie 1945, a primului guvern în care clasa muncitoare avea rolul conducător, victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare din noiembrie 1946, au creat premisele înlăturării monarhiei și proclamării republicii. O serie de documente demonstrează că forțele revoluționare au zădărnicit planurile reacțiunii, în frunte cu monarhia, de a sabota reformele democratice menite a asigura dezvoltarea României pe calea progresului social.

Următoarele trei panouri printr-o grafică deosebită prezintă proclamarea Republicii Populare Române, care a marcat trecerea României într-o nouă etapă a dezvoltării sale, etapa revoluției socialiste. Sînt înfățișate imagini de la mitingurile oamenilor muncii din diferite orașe ale țării care și-au exprimat atașamentul și bucuria cu prilejul proclamării la 30 decembrie 1947 a Republicii, moment de încheiere a procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare aliată cu țăranimea și cu celelalte pături ale oamenilor muncii, instaurarea deplinei suveranități a poporului. Se află expuse legea prin care România devenea Republică, o fotografie a membrilor prezidiului R.P.R. în ședința Parlamentului din 30 decembrie, precum și documente care dovedesc că opinia publică progresistă din lumea întreagă a primit cu satisfacție înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii.

În continuare sînt înfățișate principalele transformări revoluționare înfăptuite în primii ani ai republicii. Un loc de seamă îl ocupă prezentarea procesului de realizare a partidului unic al clasei muncitoare din țara noastră. Sînt expuse documente discutate la Congresul al VI-lea al P.C.R., rezoluția adoptată, fotografiile și alte mărturii ale acestui act istoric din viața clasei muncitoare din România.

Alte materiale prezintă în sinteză principalele măsuri luate în primăvara anului 1948 pentru consolidarea regimului democrat-popular. Se află documente cu privire la alegerile pentru Marea Adunare Națională din martie 1948, adoptarea Constituției, constituirea Consiliilor populare etc.

Pe alte panouri sînt prezentate actul naționalizării și trecerea la înfăptuirea procesului de cooperativizare, realizările obținute de oamenii muncii în îndeplinirea sarcinilor planurilor de stat în anii 1949 și 1950, a primelor planuri cincinale.

Un loc important în cadrul expoziției îl ocupă ilustrarea marilor succese obținute de poporul nostru sub conducerea Partidului Comunist Român în ampla operă de edificare și dezvoltare a economiei socialiste, în ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al celor ce muncesc. Un număr de 77 panouri, pe care figurează peste 400 de expozate prezintă sugestiv prefacerile adînci petrecute în anii construcției socialismului, puternicul dinamism al economiei românești, redînd în final imaginea de astăzi a României socialiste — aceea a unui stat înfloritor, cu o industrie și o agricultură în plin proces de modernizare, asigurînd condiții de viață tot mai bune poporului nostru.

STATUL SOCIALIST

Monentul proclamării Republicii Socialiste România, august 1965

Soluțiile adoptate pentru materializarea tematicii au constatat în esență în folosirea unui bogat și variat material bidimensional, ponderea covârșitoare ocupându-o fotografia — privită ca martor al faptului istoric contemporan, graficul și textul-comentariu.

Exponatele consacrate prezentării realizărilor celor mai de seamă obținute în făurirea economiei și culturii socialiste sînt prefăcute de o serie de grafice care consemnează, pe parcursul ultimului pătrar de veac, dinamica principalilor indicatori ai economiei naționale, sintetizînd astfel tematica detaliată a panourilor următoare.

Succesul operei de industrializare a țării, crearea industriei noi — factor propulsor al întregii dezvoltări a României contemporane — sînt ilustrate prin marcarea noilor trăsături și caracteristici ale fiecărei ramuri industriale.

Evidențînd procesul de îmbunătățire și modernizare a structurii pe ramuri și subramuri a industriei românești, 18 panouri subliniază prioritatea acordată dezvoltării industriilor energiei electrice și termice, metalurgiei feroase și neferoase, construcțiilor de mașini și chimiei, sectoare legate organic de progresul tehnico-științific contemporan, hotărîtoare pentru dinamismul nostru industrial și economic.

Marile succese obținute în procesul industrializării socialiste, dezvoltarea plenară, armonioasă a tuturor județelor țării prin amplasarea judicioasă a noilor obiective industriale moderne, de înalt nivel tehnic, crearea unei puternice baze tehnice pentru înzestrarea superioară a tuturor ramurilor au impulsiona întreaga viață economică a țării, determinând progresul rapid al celorlalte ramuri ale economiei naționale. În acest sens, agricultura socialistă — ramură de bază a economiei noastre — a cunoscut și cunoaște în continuare o puternică dezvoltare.

Procesul istoric al cooperativizării, crearea marii proprietăți socialiste în agricultură, făurirea bazei tehnico-materiale necesare acesteia, sprijinul multilateral acordat de către stat țăranilor au deschis drumul transformării radicale a agriculturii și vieții satului românesc. Acestor realități — caracteristice și ele pentru istoria României în ultimul pătrar de veac — le sînt consacrate 14 panouri, primul dintre ele evocînd încheierea cooperativizării, în primăvara anului 1962, moment care a consfințit victoria deplină a socialismului în patria noastră.

În continuare sînt ilustrate, printr-un bogat și variat material documentar, trăsăturile noi, specifice dezvoltării agriculturii noastre în etapa actuală: creșterea volumului investițiilor, gradul înalt de mecanizare și chimizare a lucrărilor agricole, aprovizionarea cu apă a unor suprafețe tot mai mari, prin realizarea unor vaste sisteme de irigații, ampla și susținută activitate de îmbunătățire și conservare a fondului funciar, creșterea producției la principalele culturi cerealiere, dezvoltarea legumiculturii, pomiculturii și viticulturii. Alături de acestea sînt prezentate succesele remarcabile în dezvoltarea sectorului zootehnic.

Rezultatul principal al progresului rapid și multilateral înregistrat în dezvoltarea forțelor de producție, în creșterea potențialului economic al țării, este ridicarea nivelului de trai al tuturor cetățenilor de la orașe și sate. Pentru exprimarea acestei realități majore din România de azi, în expoziția jubiliară „Republica la un sfert de veac” s-a recurs la utilizarea unor grafice care arată sporirea cheltuielilor pentru finanțarea acțiunilor social-culturale, creșterea volumului investițiilor pentru construcția de locuințe, dinamica volumului desfacerilor de mărfuri, etc. Completînd aceste date, fotografiile înfățișează imaginea de azi a orașelor și satelor țării, ampla acțiune de electrificare în mediul rural, noi obiective destinate ocrotirii sănătății și asigurării tot mai cuprinzătoare a condițiilor de odihnă și recreere. Din acest grup de expozate se remarcă harta noilor centre urbane ce se vor dezvolta în Republica Socialistă România în următorii ani, schițe de sistematizare a unor localități rurale.

Marile înfăptuiri înregistrate în cei 25 de ani de la proclamarea Republicii, în domeniile învățămîntului, științei, culturii și artei, își găsesc și ele exprimare în expoziția jubiliară.

Progresele realizate în amplificarea rețelei de învățămînt de toate gradele, în consolidarea bazei materiale necesare procesului instructiv-educativ, în legarea școlii mereu mai direct și mai strîns de necesitățile economiei naționale, ale practicii socialismului, sînt evocate de expozatele etalate pe 5 panouri. Grafice, alte date statistice, consemnează principalele momente din dezvoltarea învățămîntului de cultură generală și profesional-technic, dinamica dezvoltării învățămîntului superior, rolul unor unități din rețeaua Ministerului Educației și Învățămîntului în cercetarea științifică aplicativă. Imagini fotografice, cu valoare de simbol, înfățișează aspecte ale creșterii numărului și eficienței atelierelor-școală, ale dotării institutelor și facultăților cu laboratoare și ateliere utilizînd tehnica modernă etc.

Exponatele care ilustrează dezvoltarea cercetării științifice în patria noastră puntează cu deosebire contribuția adusă de diferitele institute și unități de profil din țară în elaborarea unor invenții și soluții cu aplicativitate în producția industrială, agricolă etc., pe baza celor mai noi cuceriri ale științei contemporane.

O suită bogată și variată de imagini fotografice, complinite cu texte-comentariu și date statistice, ilustrează de asemenea avîntul vieții literare, artistice și al culturii de masă. Cifrele indicînd creșterea numărului de unități de spectacole și concerte, a ansamblurilor artistice de amatori, a producției de filme, a numărului de spectatori și auditorii, apoi creșterea numărului muzeelor și bibliotecilor etc., le sînt alăturate imagini-simbol ale unor realizări meritorii pe tărîmul literaturii, vieții teatrale și muzicale, din activitatea caselor de cultură și căminelor culturale, muzeelor.

Ideile tematice ale expoziției „Republica la un sfert de veac”, continuă pe un număr de 25 panouri cu prezentarea rolului statului socialist în conducerea vieții sociale, perfecționarea activității organelor sale centrale și locale, întărirea legăturii lor cu masele, dezvoltarea democrației socialiste, participarea tot mai activă a oamenilor muncii la conducerea treburilor de stat și obștești.

Pe un panou special sînt expuse documente care evocă momentul de însemnătate istorică — adoptarea Constituției Republicii Socialiste România. Transformările revoluționare înfăptuite de poporul român, sub conducerea P.C.R., au impus elaborarea unei noi legi fundamentale, care să consacre noile realități social-politice și economice ale societății românești, asigurînd totodată cadrul constituțional pentru viitoarea dezvoltare a orînduirii noastre socialiste. Cîteva imagini fotografice ilustrează entuziasmul maselor exprimat cu prilejul adoptării Constituției, care proclama România Republică Socialistă.

Într-un panou alăturat prezentăm rolul Partidului Comunist Român de forță politică conducătoare a societății noastre, adheziunea și sprijinul total acordat de întregul popor politicii interne și externe a partidului. Este evocat cel de al X-lea Congres al P.C.R., elaborarea programului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României.

Numeroase documente de partid, legi adoptate de Marea Adunare Națională, fotografii, extrase din presă, scheme de organizare, prezintă vizitatorilor amplul proces de perfecționare a statului, a tuturor sectoarelor vieții sociale. Cîteva din aceste expozate pun în evidență rolul Marii Adunări Naționale și a Consiliului de Stat în viața social-politică a țării, funcțiile legislative și de control ale acestora. O imagine de la sesiunea M.A.N. din noiembrie 1972 și cîteva legi recent adoptate reflectă preocuparea în domeniul perfecționării normelor juridice, așezarea pe baze trainice a întregii activități economico-sociale. În același context este prezentată activitatea consiliilor populare — ca organe locale ale puterii de stat.

În succesiunea ideilor tematice este relevată sub diferite forme lărga participare a oamenilor muncii la conducerea treburilor de stat și obștești, expresie a adîncirii și dezvoltării democrației socialiste. În acest sens sînt expuse aspecte din timpul dezbaterii de către oamenii muncii a documentelor de partid și de stat, de la adunările generale ale salariaților din întreprinderi, din activitatea comitetelor oamenilor muncii și a consiliilor de conducere ale C.A.P.

Pe cîteva panouri sînt expuse documente care vorbesc despre rolul și prezența activă în viața social-politică a țării a Frontului Unității Socialiste, a organizațiilor de masă și obștești. Este surprins momentul constituirii Consiliului Național al F.U.S. (noiembrie 1968), prezența sa în alegerile din martie 1969, lărga sa reprezentare din componența cărui fac parte — sub conducerea partidului comunist, toate organizațiile obștești și consiliile naționalităților conlocuitoare.

Activitatea sindicatelor, Uniunii Tineretului Comunist, organizației femeilor, ca și a celorlalte organizații de masă este ilustrată prin diferite imagini ce fac dovada creșterii contribuției acestora la traducerea în viață a programului elaborat de Congresul al X-lea și Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972. Într-un mod interesant este oglindită activitatea U.T.C. Cîteva imagini fotografice pun în prim plan prezența activă a tineretului în producție și pe marile șantiere ale țării, în laboratoarele modern utilizate, la pregătirea în vederea apărării patriei, ca și în alte domenii.

În expoziția „Republica la un sfert de veac” numeroase documente rețin atenția asupra practicii conducerii partidului și statului de a se consulta cu activul de partid și de stat, cu cadrele din diferitele sectoare ale economiei, științei și culturii. Lărga consultare este completată pe un spațiu apreciabil cu aspecte care relevă viul și permanentul dialog al conducerii partidului cu oamenii muncii, numeroasele vizite de lucru în toate județele țării.

În continuare, numeroase fotografii, documente, grafice, texte, ilustrează politica externă a țării noastre, relațiile diplomatice ale guvernului Republicii Socialiste România, relațiile internaționaliste ale Partidului Comunist Român, poziția României față de principalele probleme ale contemporaneității, relațiile economice, tehnico-științifice și cultural-artistice dintre România socialistă și alte țări.

Evoluția relațiilor diplomatice ale României din anul 1948 pînă în 1972 este sugestiv redată de un grafic, aflat la începutul expunerii. Din fotografiile și textele de pe următoarele trei panouri rezultă că țara noastră situează la baza politicii sale externe prietenia, alianța și colaborarea frățască cu toate țările socialiste, sprijin efortul statelor care și-au cucerit de curînd independența pentru o dezvoltare de sine stătătoare, intensifică legăturile cu toate statele, indiferent de orînduirea lor socială. În înfăptuirea acestei politici partidul și guvernul român se călăuzesc după principiile respectării independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc.

Prin contacte directe, schimburi de păreri și de delegații cu partide comuniste, partide socialiste și social-democrate — ilustrate din plin pe următorul panou — Partidul Comunist Român își aduce o substanțială contribuție la întărirea unității și coeziunii partidelor comuniste și muncitorești.

Participarea României socialiste la activitatea Organizației Națiunilor Unite și în alte organizații și organisme internaționale este oglindită prin fotografiile, documentele, textele - comentariu din următoarele trei panouri. Demne de reținut sînt documentele ce prezintă inițiativele românești care și-au cucerit o aprobare unanimă, luînd caracterul de rezoluții ale Adunării Generale a O.N.U.: Rezoluția privind consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor (noiembrie 1970), Rezoluția privind promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare (decembrie 1965) ș.a. Referitor la inițiativa României privind „Creșterea rolului O.N.U. în menținerea păcii și securității internaționale” (noiembrie 1972) — document expus în vitrină — secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, Kurt Waldheim transmitea, „Recunoștință și apreciere guvernului și poporului român pentru sprijinul acordat Națiunilor Unite în efortul de a menține pacea și securitatea internațională” în cadrul unui interviu publicat de ziarul „Scînteia” din 3 decembrie 1972, (și acest document este expus pe panou).

În continuare, vizitatorul la cunoștință cu aspecte ale politicii economice externe a statului nostru. Volumul schimburilor comerciale, structura exporturilor pe grupe de mărfuri, numărul de țări partenere în anul 1971 față de 1950, toate acestea se desprind din graficele și datele statistice prezentate pe următorul panou.

Pe ultimele panouri ale expoziției se prezintă lucrările Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român din iulie 1972, Hotărârile adoptate pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, principalele direcții ale dezvoltării economico-sociale a României în deceniile următoare al căror țel fundamental este ridicarea patriei noastre la un înalt nivel de civilizație și bună stare, înflorirea multilaterală a României Socialiste.